

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи

Затверджено
На засіданні кафедри
спеціальної освіти та соціальної роботи
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 31.08.2020 р.)

Завідувач кафедри проф. К.О. Островська

**Силабус з навчальної дисципліни «Етика та психологія сімейного життя»,
що викладається в межах ОПП Соціальна педагогіка освітньо-кваліфікаційного рівня
бакалавр для студентів спеціальності 231 Соціальна робота**

Назва дисципліни	Етика та психологія сімейного життя
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, вул. Туган-Барановського,7,
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет педагогічної освіти, кафедра спеціально освіти та соціальної роботи
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота
Викладач (-і)	Ірина Субашкевич – канд. психол. наук., доцент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи Сухоцька Іванна Богданівна – асистент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи
Контактна інформація викладача	ел. пошта: iryna.subashkevych@lnu.edu.ua ivanna.sukhotska@lnu.edu.ua
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Понеділок 15.00-16.30 (кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи, вул. Туган-Барановського, 7) П'ятниця 8.30 – 9.50 (кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи, вул. Туган-Барановського, 7) Також, консультації можуть бути в день проведення лекційних/практичних занять (за попередньою домовленістю). Передбачені онлайн консультації в Zoom. Для погодження часу онлайн консультацій слід надіслати запит на електронну пошту викладача
Сторінка курсу	https://pedagogy.lnu.edu.ua/course/etyka-i-psyholohiya-simejnoho-zhyttya
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Етика та психологія сімейного життя» є вибірковою дисципліною з спеціальності 231 Соціальна робота для освітньої програми «Соціальна педагогіка», яка викладається в 3 семестрі в обсязі 8 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Коротка анотація дисципліни	<p>Курс «Етика та психологія сімейного життя» призначено для студентів другого курсу спеціальності 231 «Соціальна робота» денної форми навчання. Предметом вивчення навчальної дисципліни є: практична спрямованість підготовки соціального педагога на забезпечення психологічної та педагогічної допомоги дітям, молоді у вирішенні різноманітних проблем життєдіяльності у складних соціально-психологічних умовах.</p>
Мета та цілі дисципліни	<p>Мета курсу: ознайомити студентів з знаннями психології сімейних стосунків, що є неодмінною складовою частиною психологічної компетентності соціального педагога та практичного психолога, що пов'язано з розвитком практики консультативної допомоги сім'ї у вирішенні складних для неї проблем. Завдання курсу: теоретично та практично оволодіти майстерністю як особливою якістю педагогічної діяльності у процесуальному та результативному аспектах на основі професійного самовиховання.</p>
Література для вивчення дисципліни	<p>Базова</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. / О.І. Бондарчук – К.: МАУП, 2001.– 96 с. 2. Горецька О.В. Психологія сім'ї : навчальний посібник для студентів спеціальності «Практична психологія», «Початкова освіта» / Олена Горецька, Наталя Сердюк. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 216 с. 3. Мілютіна К. Психологія сім'ї. Техніки раціонально – інтуїтивної психокорекції родини. / К. Мілютіна – К.: Главник, 2007. – 112 с. 4. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення. / А.Й. Капська. – К.: ДЦССМ, 2003. – 184 с. 5. Поліщук В.М. Психологія сім'ї. / В.М. Поліщук. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 239 с. 6. Помиткіна Л.В., Злагодох В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – 270 с. <p>Допоміжна</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Дружинин В.Н. Психология семьи. / В.Н. Дружинин. - М., 1999. – 360 с. 8. Ейдмиллер З.І. Психология и психотерапия семьи. / З.І. Ейдмиллер, В.В. Юстицкис – СПб., 1999. - 364 с. 9. Сатир В. Вы и Ваша семья. Руководство по личностному росту. / В.Сатир. – М., 2000. – 226 с. 10. Субашкевич І. Р. Вплив сімейного виховання на формування ціннісних орієнтацій підлітків / І. Р. Субашкевич, Х. Т. Сеньків. // Інноваційна педагогіка. – 2020. – С. 196-201. 11. Субашкевич І. Р. Дослідження установок студентської молоді до сімейного життя / І. Р.

	<p>Субашкевич. // Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. – Львів, 2020. – С. 87–89.</p> <p>12. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. Курс лекций. / Л.Б. Шнейдер – М., 2000. – 400 с.</p> <p>Интернет-ресурси</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. https://pidru4niki.com/1315091037299/psihologiya/psihologiya_simyi 2. https://stud.com.ua/37655/psihologiya/diagnostika_diadne_vidnosin
<p>Обсяг курсу</p>	<p><u>Денна форма навчання:</u> 64 години аудиторних занять. З них 32 години - лекцій, 32 години - практичних занять та 176 годин самостійної роботи</p> <p><u>Заочна форма навчання:</u> 20 годин аудиторних занять. З них 10 годин лекцій, 10 годин практичних занять та 100 годин самостійної роботи.</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p><i>Інтегральна компетентність:</i> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p><i>Загальні компетентності (ЗК):</i></p> <p>ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p>

	<p>Фахові компетентності спеціальності (ФК):</p> <p>ФК1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).</p> <p>ФК4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.</p> <p>ФК5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі, які опинилися в складних життєвих обставинах.</p> <p>ФК9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.</p> <p>ФК11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.</p> <p>Програмні результати навчання (ПРН):</p> <p>ПРН10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.</p> <p>ПРН13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.</p> <p>ПРН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.</p> <p>ПРН19. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.</p> <p>ПРН21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.</p> <p>ПРН22. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.</p>
Ключові слова	Етика, психологія, сімейна взаємодія, стилі сімейного виховання, сімейний конфлікт.
Формат курсу	Очний / заочний
теми	ДОДАТОК (схема курсу)

Підсумковий контроль, форма	залік
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін фахового спрямування.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Методи навчання <ul style="list-style-type: none"> • пояснювально-ілюстративний; • репродуктивний; • проблемний; • частково-пошуковий (евристичний); • дослідницький; • наочні; • словесні; • практичні; • інтерактивні методи: метод проектів.
Необхідні обладнання	Мультимедійний проектор, комп'ютер, фліпчарт, маркери.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Протягом семестру 100 балів. З них: Семінарські заняття: (20 балів) – 4 по 5 балів. Практичні заняття (50 балів) – 5 по 10 балів. Модульний контроль – (30 балів) – 2 по 15 балів.
Питання до заліку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні етапи розвитку шлюбних стосунків. 2. Функції сім'ї. 3. Характер подружніх стосунків. 4. Основні проблеми подружніх стосунків. 5. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я». 6. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. 7. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. 8. Конфлікти у подружньому спілкуванні. 9. Основні проблеми подружніх стосунків: проблема лідерства, розподілу праці у сім'ї, подружньої

	<p>сумісності, адаптації, попередження подружньої втоми, подружньої вірності, безконфліктного спілкування.</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. Проблема дошлюбних стосунків, вплив «сексуальної революції» та їх оцінка. 11. Проблема підготовки молоді до сімейного життя. 12. Особливості стилів сімейного виховання. 13. Вплив неадекватного батьківського ставлення до дитини на відхилення в її психічному й особистісному розвитку. 14. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини. 15. Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї. 16. Методи психологічного вивчення сім'ї. 17. Методики, за допомогою яких можна визначити особливості взаємин у сім'ї. 18. Методики психодіагностики стилів сімейного виховання. 19. Відмітні риси психологічного консультування і психотерапії. 20. Принципи психологічного консультування сім'ї. 21. Техніки сімейного консультування. 22. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування. 23. Етапи проведення консультування. 24. Основні напрямки сімейного консультування. 25. Психологічна допомога дітям розлучених батьків.
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

ДОДАТОК
Схема курсу

Тиж.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література.*** Ресурси в Інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
1,2	<p>Тема 1. Історичні етапи розвитку шлюбних стосунків Значення сім'ї в житті людини. Функції сім'ї. Основні етапи розвитку шлюбних стосунків за даними історичних досліджень: етап статевого проміскуїтету, форми групового шлюбу і патріархальна сім'я як типова форма моногамного шлюбу. Причини утворення патріархальної сім'ї. Становище жінки у патріархальній сім'ї. Законодавче закріплення моногамної патріархальної сім'ї, релігія та традиції як основні фактори її закріплення. Патріархальна сім'я нового часу. Влада в сім'ї, чоловічі привілеї в моногамній сім'ї. Боротьба жінок за емансипацію. Основні проблеми моногамної сім'ї. Характер подружніх стосунків.</p>	Лекція, 4 год.	1-6	Опрацювати матеріали лекції	1,2 тиждень
2,3	<p>Тема 2. Інститут сім'ї: історичний аспект</p>	Семінар, 4 год.	1-9 Інтернет ресурси	<p>Розкрити питання (16 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інститут сім'ї: історичний аспект. 2. Історія розвитку шлюбно-сімейних стосунків. 3. Модель сім'ї первісних народів. 4. Сім'я в Стародавні часи. 5. Погляд різних релігій на сім'ю (іслам, 	2,3 тиждень

				християнство). 6. Провідні тенденції в розвитку сучасної сім'ї. 7. Історія інституту сім'ї в Україні. 8. Погляди на сім'ю в період Радянського Союзу.	
3	<p>Тема 3. Характеристика сучасної сім'ї</p> <p>Ситуація змін та створення сім'ї сучасного типу в Європі та в Російській імперії. Законодавчі зміни в шлюбних стосунках, набуття жінкою рівних прав у всіх сферах суспільного та родинного життя. Погляди ідеологів початку ХХ століття на проблеми та перспективи сімейних стосунків. Реальне становище сім'ї та жінки у шлюбі.</p> <p>Динаміка розлучень у Радянському Союзі та сучасній Україні, причини розлучень. Принципові зміни сімейного укладу: заміна діяльної основи сімейного життя, економічна самостійність жінки, невизначеність лідерства, малодітність, нуклеарний характер сім'ї. Основні проблеми подружніх стосунків: проблема лідерства, розподілу праці у сім'ї. подружньої сумісності, адаптації, попередження подружньої втоми, подружньої вірності, безконфліктного спілкування.</p>	Лекція, 2 год.	1-9, 12	Опрацювати матеріали лекції	3 тиждень
4	<p>Тема 4. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї</p>	Семінар, 2 год	1-9, 12 Інтернет ресурси	Розкрити питання (16 год): 1. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї. 2. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я». 3. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. 4. Роль подружньої сумісності в підтримці	4 тиждень

				<p>стабільності шлюбу.</p> <p>5. Особливості подружнього спілкування і їх вплив на стабільність сім'ї.</p> <p>6. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї».</p> <p>7. Умови створення психологічно здорової сім'ї.</p> <p>8. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу.</p>	
4	<p>Тема 5. Психологія подружнього спілкування «Фактори ризику» при створенні сім'ї. Вплив на стосунки віку, рівня освіти, установок на розлучення, які сформувалися у батьківській сім'ї. Необхідність адаптації подружніх партнерів один до одного. Сфери адаптації: побутова, психологічна, культурна, родинна, сексуальна. Небезпека «подружньої втоми», її причини. Прояви «подружньої втоми»: інформаційне виснаження, зниження взаємної оцінки, збіднення ігрового рівня спілкування, монотонність сімейного життя, зниження рівня привабливості іміджу, що намагаються створювати партнери. Конфлікти у подружньому спілкуванні.</p>	Лекція, 2 год.	1-9	Опрацювати матеріали лекції	4 тиждень
5	<p>Тема 6. Подолання подружніх конфліктів</p>	Практичне заняття, 2 год	1-9, 12 Інтернет ресурси	Провести тренінг. (16 год) Вироблення стратегій поведінки в подружніх конфліктах, які сприяють конструктивному вирішенню проблеми.	5 тиждень

				Виявити, які конфлікти є конструктивними, а які деструктивними. Зробити аналіз рис людини, які найбільшою мірою зумовлюють її конфліктну поведінку у шлюбі. Розглянути і проаналізувати деякі методи подолання конфліктів.	
5,6,7,8	<p>Тема 7. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини</p> <p>Роль сім'ї в соціалізації дитини. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей. Особливості стилів сімейного виховання. Взаємозв'язок стилів виховання і особливостей становлення особистості дитини. Вплив неадекватного батьківського ставлення до дитини на відхилення в її психічному й особистісному розвитку. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини.</p>	Лекція, 8 год.	1-4, 10	Опрацювати матеріали лекції	5,6,7,8 тиждень
6	<p>Тема 8. Батьківської ефективності</p>	Практичне заняття, 2 год. Дискусія	1-6 Інтернет ресурси	Провести тренінг. (16 год) Навчитись працювати з батьками та їхніми дітьми, а також підвищити батьківську ефективність учасників виховних стосунків з дітьми. Поглибити пізнання батьками самих себе, своїх психологічних	6 тиждень

				<p>особливостей, усвідомлення своїх дій і думок, зміцнення позитивних якостей особистості, набуття навичок адекватної поведінки в певних соціальних ситуаціях. Вивчення світу дитинства як такого, поглиблене пізнання своєї дитини, її вчинків, емоцій, думок. Знаходження оптимальних шляхів спілкування з дитиною, пошук та використання адекватних методів виховання і розвитку дитини та умов їх повного прийняття.</p>	
7	Тема 9. Проблеми дошлюбних стосунків	Семінар, 2 год.	1-6, 11	<p>Розкрити питання (16 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Моральні вимоги у минулому та зараз до дошлюбних стосунків. 2. Традиції, забобони та раціональні моменти у цих вимогах. 3. Типові (моменти) мотиви дошлюбної оцінки представників протилежної статі та партнерів у шлюбі, критерії оцінки (за даними В. І. Зацепіна). 4. Типові помилки 	7 тиждень

				<p>(«пастки»), які спостерігаються у молоді в процесі, дошлюбних знайомств та захоплень.</p> <p>5. Порівняльна характеристика почуття кохання та закоханості.</p> <p>6. Нові тенденції у дошлюбних стосунках, вплив «сексуальної революції» та їх оцінка.</p>	
8,9	Тема 10. Проблема підготовки молоді до сімейного життя	Практичне заняття, 4 год. обговорення.	1-9, 11, 12 Інтернет ресурси	<p>Провести тренінг. (16 год) Підготовка молоді до сімейного життя і формування адекватних уявлень про родину. Гармонізація всіх трьох підструктур особистості: когнітивної (уточнення, конкретизація і розширення системи знань про себе і сімейного життя, свого «Я-образу» майбутнього сім'янина), афективної (вироблення позитивного самовідношення, адекватне оцінювання своїх можливостей і потенціалу у майбутньому сімейному житті), поведінкової (закріплення власної «Я-концепції» в конкретних ситуаціях взаємодії та</p>	7,9 тиждень

				етики спілкування (3 протилежаю статтю).	
9	Тема 11. Розлучення в сім'ї як фактор дезадаптації дитини Дитяча дезадаптація та фактори ризику її появи. Психологічні особливості взаємовідносин «батьки - дитина» в ситуації розлучення у сім'ї. Психологічні особливості адаптації дитини в соціальному середовищі після розлучення батьків.	Лекція, 2 год.	1, 5, 6	Опрацювати матеріали лекції	9 тиждень
10	Модульний контроль	Практичне заняття, 2 год.	1-12	Розробити презентацію (16 год)	10 тиждень
10	Тема 12. Психологічна діагностика сім'ї Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї. Методи психологічного вивчення сім'ї. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики. Особливості психологічної діагностики сім'ї з проблемною дитиною. Особливості психологічної діагностики сім'ї на основі індивідуального і системного підходів.	Лекція, 2 год.	5, 6 Інтернет ресурси	Опрацювати матеріали лекції	10 тиждень
11	Тема 13. Методики вивчення сім'ї	Практичне заняття, 2 год. Робота в парах, дискусія.	4 Інтернет ресурси	Опрацювати методики (16 год): Методики, за допомогою яких можна визначити особливості взаємин у сім'ї: психодіагностичне дослідження ступеня задоволеності шлюбом за опитувальником В. Століна; узгодженість сімейних цінностей і рольових установок у подружній парі за методикою А. Волкової і	11 тиждень

				Г. Трапезникова. Методики психодіагностики стилів сімейного виховання: дослідження особливостей процесу виховання в сім'ї за методикою АСВ.	
11,12,13,14	<p>Тема 14: Психологічна корекція сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія</p> <p>Відмітні риси психологічного консультування і психотерапії. Принципи психологічного консультування сім'ї. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування. Доцільність застосування сімейної психотерапії. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії на основі різних підходів.</p>	Лекція, 8 год.	1-6	Опрацювати матеріали лекції	11,12,13,14 тиждень
12,13	Тема 15. Психологічна допомога сім'ї	Семінар, 4 год.	1-9, 12 Інтернет ресурси	<p>Розкрити питання (16 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Консультативна допомога сім'ї і сімейна психотерапія. 2. Психологічна допомога дітям розлучених батьків допомога помираючим членам сім'ї та їх ближнім. 3. Психологічна допомога батькам підлітків. 4. Сімейно обумовлені негативні почуття. 5. Почуття провини в сімейних відносинах. 6. Вправи на відновлення 	12,13 тиждень

				комунікації в сім'ї.	
14,15	Тема 16. Техніки сімейного консультування	Практичне заняття, 4 год.	1-6 Інтернет ресурси	Опрацювати питання (16 год): 1. Основні напрямки сімейного консультування. 2. Цілі і завдання сімейного консультування. 3. Відмінність сімейного консультування від сімейної психотерапії. 4. Етапи проведення консультування. 5. Методологічні принципи роботи з сім'єю.	14,15 тиждень
15	Тема 17. Аналіз звернень подружніх пар до сімейного психолога Різного роду конфлікти, взаємне невдоволення, пов'язані з розподілом подружніх ролей і обов'язків. Конфлікти, проблеми, невдоволення чоловіка й жінки, пов'язані з розбіжностями в поглядах на сімейне життя і міжособистісні стосунки. Сексуальні проблеми, невдоволення одного із подружжя іншим у цій сфері, їхнє взаємне невміння налагодити нормальні сексуальні стосунки. Складності й конфлікти у взаєминах подружньої пари з батьками одного або обох - чоловіка й жінки. Хвороба (психічна або фізична) одного з подружжя, проблеми й труднощі, викликані необхідністю адаптації родини до захворювання, негативним ставленням до себе самого і	Лекція, 2 год.	1-9	Опрацювати матеріали лекції	15 тиждень

	наволишнього хворого або членів його родини. Проблеми влади й впливу в подружніх взаєминах. Відсутність тепла у стосунках чоловіка й жінки, дефіцит близькості й довіри, проблеми спілкування.				
16	Модульний контроль	Практичне заняття, 2 год.	1-12	Підготовка до МК (16 год)	16 тиждень
16	Підсумково-узагальнююче заняття	Практичне заняття, 2 год.	1-12		16 тиждень